

3.9.2021

STUK 14/0000/2021
JulkinenSosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

VN/18222/2020

Lausuntoluonnoksesta hallituksen esitykseksi Säteilyturvakeskuksesta annetuksi laiksi ja säteilylain muuttamisesta annetuksi laiksi sekä näihin liittyviksi säädöksiksi

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Säteilyturvakeskuksen (STUK) lausuntoa otsikossa mainitussa asiassa. STUK lausuu seuraavaa:

Laki Säteilyturvakeskuksesta

STUKin organisaatiolaki on lähes 30 vuotta vanha. Organisaatiolainsäädännön tarkastelu ja päivittäminen on tarpeellista.

Säteilyturvakeskuksen riippumattomasta asemasta valvontaviranomaisena säädettäisiin lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentissa. Ydin- ja säteilyturvallisuuden alalla valvontaviranomaisen riippumattomuuteen liittyy erityisiä vaatimuksia. Tämän vuoksi on tärkeää, että lakiin otetaan asiaa koskeva nimenomainen säännös. Riippumattomuus on STUKin näkemyksen mukaan määritetty ja perusteltu lakiehdotuksessa asianmukaisella tavalla siten, että kansainvälisiin vaatimuksiin vastataan riittävästi ja kansallisen valtiosääntöoikeuden ja muun yleisen julkisoikeudellisen sääntelyn vaatimukset otetaan huomioon.

STUKin tutkimus- ja kehitystoiminta sekä asiantuntijapalvelutoiminta ylläpitävät ja kehittävät STUKin osaamista. Tämä vaikuttaa valvontaviranomaisen riippumattomuutta tukevalla tavalla (IAEA GSG-12). Tämän yhteyden voisi myös tuoda lakiehdotuksen perusteluissa paremmin esiin.

STUK toimii Tullin tukena raja-asemilla tapahtuvassa radioaktiivisten aineiden ja ydinmateriaalien valvonnassa. Toiminnan järjestelyt eivät ole suoraan luettavissa lainsäädännöstä. Tehtävän hoitaminen vaatii vuosittain huomattavasti resursseja. STUK esittää harkittavaksi, että asiaa tarkasteltaisiin myös säädösten näkökulmasta. Tehtävä liittyy lain 2 §:n 1 momentin 6 kohtaan.

Lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin 5 kohdan (säteilyvaaratilanteiden valmius- ja asiantuntijatehtävät) perusteluissa todetaan, että kohta kattaisi muut kuin pelastuslain 46 §:ssä säädetyt tehtävät, jotka liittyvät säteilyvaaratilanteisiin. Perusteluissa painotetaan keskuksen roolia ja

STUK

SÄTEILYTURVAKESKUS
STRÅLSÄKERHETSCENTRALEN
RADIATION AND NUCLEAR SAFETY AUTHORITY

Osoite / Address | Laippatie 4, 00880 Helsinki
Postiosoite / Postal address | PL / P.O.Box 14, FI-00811 Helsinki, FINLAND
Puh. / Tel. (09) 759 881, +358 9 759 881 | Fax (09) 759 88 500, +358 9 759 88 500 | www.stuk.fi

3.9.2021

STUK 14/0000/2021
Julkinen

toimintaa säteilyvaaratilanteiden aikana sekä tätä varten tarvittavan valmiuden ylläpitoa.

Eri harjoitustilanteet, ulkomailla tapahtuneet onnettomuustilanteet sekä joulukuussa 2020 tapahtunut Olkiluodon 2-yksikön häiriötilanne osoittavat, että vakavat säteilyvaaratilanteet tai sellaisen uhka eskaloituvat välittömästi valtakunnallisiksi, jopa kansainvälisiksi tapahtumiksi, jotka edellyttävät laajaa viranomaisyhteistyötä kaikilla hallinnon tasoilla. Tällä hetkellä säteilyvaaratilanteisiin varautuminen painottuu alueelliseen yhteistoimintaan laitospaikkojen mukaan. Tälle on määritelty omat mekanisminsa ja vastuunsa. Valtakunnallisessa varautumisessa nämä eivät ole selkeitä. Siksi STUK pitää tärkeänä, että kansallista varautumista säteilyvaaratilanteisiin vahvistetaan, erityisesti koordinaatiota eri viranomaisten ja toimijoiden kesken. Suomessa olevien laitospaikkojen määrä kasvanee tulevaisuudessa, mikä osaltaan lisää tätä tarvetta, myös ydinenergian käyttö lähialueilla tulisi ottaa huomioon. Siksi STUK esittää, että perusteluissa selkeästi todettaisiin, ettei keskuksen asiantuntijarooli rajoitu vain säteilyvaaratilanteiden aikaiseen toimintaan, vaan kattaa myös niihin varautumisen. Käytännössä STUK toimii jo nyt asiantuntijana eri varautumisen työryhmissä sekä mm., tuottaa arvioita säteilyriskeistä. Lisäksi STUK ehdottaa harkittavaksi, että sille lisättäisiin tehtäväksi arvioida kansallisella tasolla varautumisjärjestelyiden riittävyttä sekä antaa niiden kehittämistä koskevia suosituksia.

Lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin 11 kohdan alle kuuluu Suomen lähialueen ydin- ja säteilyturvallisuutta edistävä ohjelma. Sen voisi ohjelman merkittävyyden vuoksi mainita perusteluissa.

Valtioneuvoston asetus Säteilyturvakeskuksesta

Ehdotuksen 6 §:n 2 momentissa säädettäisiin tutkimusprofessorin kelpoisuusvaatimuksista. STUKin näkemyksen mukaan kelpoisuusvaatimuksena tulisi jatkossa edellyttää tohtorin tutkintoa. Tohtorin tutkinto on jo vuosikymmeniä ollut oppiarvon sijaan erillinen tutkinto. Tämän vuoksi säännöksestä voisi poistaa ”tohtorin arvoon oikeuttavat opinnäytteet” kelpoisuuden tuottavana perusteena.

Laki STUK International Oy:stä

Yhtiötä koskevan lainsäädännön erottaminen Säteilyturvakeskusta annetusta laista on perusteltua ja selkiyttää toimijoiden suhdetta. Lisäksi STUK pitää perusteltuna määrittää yhtiön status erityistehtävayhtiöksi.

Yhtiön erityistehtäväksi ehdotetaan ydinenergian käytön turvallisuutta ja säteilyturvallisuutta edistäviä kansainvälisiä asiantuntijapalveluita. Yhtiön toimialasta määrättäisiin tarkemmin yhtiöjärjestyksessä.

STUK

SÄTEILYTURVAKESKUS
STRÅLSÄKERHETSCENTRALEN
RADIATION AND NUCLEAR SAFETY AUTHORITY

Osoite / Address | Laippatie 4, 00880 Helsinki
Postiosoite / Postal address | PL / P.O.Box 14, FI-00811 Helsinki, FINLAND
Puh. / Tel. (09) 759 881, +358 9 759 881 | Fax (09) 759 88 500, +358 9 759 88 500 | www.stuk.fi

3.9.2021

STUK 14/0000/2021
Julkinen

STUKin näkemyksen mukaan yhtiön toiminnan suhde Säteilyturvakeskukseen ja keskuksen asiantuntemukseen tulisi perusteluissa tuoda selkeästi esille. Yhtiön erityistehtävä voitaisiin näin määrittää esimerkiksi seuraavasti: *ydinenergian käytön turvallisuutta ja säteilyturvallisuutta edistävien kansainvälisten viranomaisasiantuntijapalveluiden tarjoaminen, liiketaloudellinen kehittäminen ja viennin edistäminen.*

Yhtiön toiminta perustuu ja perustunee tulevaisuudessakin vahvaan kumppanuuteen Säteilyturvakeskuksen kanssa ja erityisesti Säteilyturvakeskuksen osaamiseen ja asiantuntemukseen. Yhtiön tuottama lisäarvo olisi ennen kaikkea liiketaloudellisen toiminnan mahdollistaminen, mikä tässä yhteydessä tarkoittaisi mm. kykyä ottaa sellaisia sitoumuksia ja vastuita, joihin valtion virastolla ei ole edellytyksiä. Lisäksi yhtiömuoto tarjoaa virastomuotoa paremmat edellytykset tehdä erilaisia alihankintoja sekä solmia kumppanuuksia tai toimia erilaisten konsortioiden osana, myös mahdollisuudet hyödyntää erityyppisiä rahoituslähteitä palveluiden kehittämiseen ovat paremmat. Liiketoimintamuotoinen kansainvälinen asiantuntijapalvelutoiminta vahvistaa osaltaan Säteilyturvakeskuksen toiminnan kansainvälistä vaikuttavuutta sekä tukee keskuksen asiantuntemuksen ja osaamisen ylläpitoa ja kehittämistä, kuten muukin asiantuntijapalvelutoiminta.

Laki säteilylain muuttamisesta

Säteilylain 54 §:n 1 momentin 1 kohdasta ehdotetaan poistettavaksi kauppa, tuonti, vienti ja siirto. Vastaava muutos olisi tehtävä myös momentin 2 kohtaan.

Lain 147 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti. Momentin ensimmäisen virkkeen mukaan toimenpiteiden riittävyys olisi todettava "vastaavilla mittauksilla tai laskelmilla", joilla 146 §:ssä tarkoitettu säteilyaltistus selvitettiin. STUKin näkemyksen mukaan todentamisen ei tarvitse välttämättä tapahtua vastaavalla tavalla kuin säteilyaltistuksen selvittäminen, vaan myös muu luotettava tapa on tähän tarkoitukseen riittävä. Säännöksen voisi lisäksi muotoilla passiivimuodosta aktiivimuotoon.

Valvontamaksuja koskevassa liitteessä voisi tarkentaa, että toiminnan maksuluokka A koskee myös hammaslaitteella tehtäviä eläinkuvauksia. Teksti voisi kuulua esimerkiksi näin: "Röntgenlaitteiden käyttö (ei koske sädehoitoa tai isotooppilääketiedettä, eikä röntgentoimintaa, jossa käytetään panoraamalaitetta tai hammasröntgenlaitetta, jolla kuvataan suun sisään asetettavalle kuvailmaisimelle)"

3.9.2021

STUK 14/0000/2021
Julkinen

Muita säteilylakia koskevia kannanottoja

Säteilylainsäädännön kokonaisuudistus on tuonut mukanaan merkittäviä muutoksia. STUK pitää tärkeänä, että lainsäädännön kokonaisuudistuksen vaikutuksista tehdään aikanaan laajempi arviointi esim., kun lainsäädäntö on ollut voimassa 5–7 vuotta.

STUK esittää harkittavaksi, että säteilylain 37 ja 41 §:ää muutettaisiin niin, että myös ammattikorkeakoulussa suoritettu ylempi korkeakoulututkinto riittäisi säteilyturvallisuusasiantuntijan ja -vastaavan pohjakoulutukseksi. Tutkinnot ovat laajuudeltaan ja vaativuustasoltaan rinnasteisia. Ne tuottavat myös saman kelpoisuuden julkisiin virkoihin. Kysymys on ollut pohdittavana säteilyturvallisuusasiantuntijan hyväksymistä koskevien asioiden yhteydessä. STUKin näkemyksen mukaan muutokselle ei ole säteilyturvallisuuden tai säteilyturvallisuusasiantuntijan tai -vastaavan tehtävien hoitamisen kannalta estettä. Muutos keventäisi sääntelyä.

Säteilylain 37 §:n 3 momentin mukaan radioaktiivisten aineiden maantie- ja raidekuljetuksissa säteilyturvallisuusasiantuntijalla on lisäksi oltava vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (719/1994) 10 c §:n 2 momentissa tarkoitettu turvallisuusneuvonantajan todistus, joka osoittaa kyseessä olevaa kuljetusmuotoa koskevan asiantuntemuksen radioaktiivisten aineiden kuljetukseen.

Vaatus on tuonut päällekkäisyyttä vaarallisten aineiden kuljetusten toimijoiden käytössä olevien asiantuntijoiden pätevyyskiin. Alan toimijoilla on lähtökohtaisesti ollut valmiina järjestelyt turvallisuusneuvonantajan käyttämiseen. Kun säteilyturvallisuusasiantuntija toimii säteilyturvallisuuden asiantuntijana säteilylaissa säädetysti ja turvallisuusneuvonantaja kuljetusturvallisuuden asiantuntijana VAK-laissa säädetysti, kuljetusalan toimija saavuttaa tarvittavan asiantuntemuksen toiminnassaan myös näiden tehtävien kuulussa kahdelle eri henkilölle. STUK ehdottaa harkittavaksi, että 37 §:n 3 momentti kumotaan. Tämä keventäisi sääntelyä.

STUK pyysi hiljattain lausuntoa luonnoksesta luonnonsäteilylle altistavasta toiminnasta annettavaksi STUKin määräykseksi (S/6/2021). Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ehdotti tässä yhteydessä säteilylain 17 ja 153 §:ää täydennettäväksi rakennustuotteiden osalta. STUK kannattaa ehdotuksia.

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=8b75f123-6a1b-43e5-ad00-a8699b5f6ec5>

3.9.2021

STUK 14/0000/2021
Julkinen**Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ionisoivasta säteilystä annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta**

Asetuksen liitteessä 2 säädettäisiin siitä, että teollisuuden ja tutkimuksen säteilylaitteiden ja -lähteiden asennuksen, huollon ja korjauksen säteilyturvallisuusvastaavan toimintatyyppikohtaiseksi osaamisalaksi soveltuu asianmukaisen säteilylähteiden käytön toimintakohtainen osaamisala.

STUKin näkemyksen mukaan myös terveydenhuollon säteilylaitteiden huoltoon riittäisi kyseisten säteilylähteiden käytön osaamisala. Laitteiden huolto, asennus ja korjaus ei ole säteilyturvallisuuden kannalta terveydenhuollon säteilytoimintaa, sillä siitä ei aiheudu suoraan lääketieteellistä altistusta. Terveydenhuollon ja eläinlääketieteen säteilytoiminnan alla esitetty säteilylaitteiden ja -lähteiden asennusta, korjausta ja huoltoa koskeva pätevyysala pätevöittää nimensä mukaisesti kaikenlaisten säteilylähteiden ja -laitteiden huoltoon. Säännös voisi siten kuulua esimerkiksi seuraavasti: Säteilylaitteiden ja -lähteiden asennuksen, huollon ja korjauksen säteilyturvallisuusvastaavan toimintatyyppikohtaiseksi osaamisalaksi soveltuu asianmukaisen säteilylähteiden käytön toimintakohtainen osaamisala.

Pääjohtajan sijainen,
johtaja

Kaisa Koskinen

Yksikön päällikkö

Ville Haataja

